

ÖĞRETMENLERİN ETİK DIŞI DAVRANIŞLARININ OKUL İKLİMİNE ETKİLERİNE YÖNELİK OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ

SCHOOL ADMINISTRATORS' VIEWS ON THE EFFECTS OF TEACHERS' UNETHICAL BEHAVIOR ON SCHOOL CLIMATE

Prof. Dr. Ahmet ÜSTÜN

Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Amasya / Türkiye
Orcid No:0000-0002-2457-5381

Bekir KORKMAZ

Millî Eğitim Bakanlığı'nda Öğretmen, Niğde / Türkiye
Orcid No:0000-0002-1843-9754

Cite As Üstün, A. & Korkmaz, B. (2021). "Öğretmenlerin Etik Dışı Davranışlarının Okul İklimine Etkilerine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:6, Issue:23, pp:321-330

ÖZET

Her meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de öğretmenlik mesleğinin özüne uygun olarak geliştirilmiş bazı etik kodlar ve etik ilkeler bulunmaktadır. Fakat bu etik kodların ve etik ilkelerin korunması her zaman mümkün olmamakta, bazı öğretmenler bilerek veya farkında olmadan etik dışı davranışlar gösterebilmektedir. Bu çalışmada Niğde ilindeki okul yöneticilerinin bakış açlarına göre; etik kavramının tanımı, öğretmenlerin okul iklimini etkileyen etik dışı davranışlarının hangileri olduğu, bu etik dışı davranışların okul iklimine yönelik etkileri, öğretmenleri etik dışı davranış göstermeye iten sebepler ve bu davranışların önlenmesine yönelik görüşler araştırılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup, maksimum örnekleme tekniği kullanılarak çalışma grubu oluşturulmuştur. Buna göre çalışmada ilkökul, ortaokul ve liselerde görev yapan, farklı alanlara ve farklı mesleki deneyimlere sahip 30-50 yaş aralığındaki müdür ve müdür yardımcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle analiz edilerek tablolaştırılmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerde etik dışı davranışlarla ilgili diğer çalışmalarla benzer bazı sonuçlara ulaşılmakla birlikte bir takım farklı sonuçlara da ulaşılmıştır. Öğretmenlerin etik dışı davranışlarının okul iklimine etkileri öğrenciler, öğretmenler ve okul çevre ilişkisi açısından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etik, Öğretmenlik Meslek Etiği, Etik Dışı Davranışlar, Okul İklimi,

ABSTRACT

As in any profession, there are some ethical codes and ethical principles developed in accordance with the essence of the teaching profession in the teaching profession. However, it is not always possible to protect these ethical codes and ethical principles, and some teachers may knowingly or unwittingly exhibit unethical behavior. In this study, the definition of the concept of ethics, the unethical behaviors of teachers affecting the school climate, the effects of these unethical behaviors on the school climate, the reasons that motivate teachers to act unethically and the opinions on the prevention of these behaviors were investigated according to the perspectives of school administrators in Niğde province. The study was carried out with qualitative research method and the study group was formed by using the maximum sampling technique. Accordingly, in the study, interviews were conducted with principals and assistant principals in the age range of 30-50 years who work in primary, secondary and high schools and have different fields and different professional experiences. The obtained data were analyzed and tabulated using descriptive analysis technique. As a result of the study, some similar results were reached with other studies related to unethical behavior in teachers, but a number of different results were also reached. The effects of teachers' unethical behavior on school climate were examined in terms of students, teachers and the school environment relationship.

Keywords: Ethics, Teaching Professional Ethics, Unethical Behaviors, School Climate

1. GİRİŞ

Etik kelimesi günlük hayatta zamanla daha çok rastlanılan, merak edilen, araştırılan ve önem verilen bir kavram haline gelmiştir. Etik, örgütlerin hedeflerine erişmesinde gittikçe önem kazanarak sık duyulan bir kavram haline gelmekle birlikte kısaca doğru ve yanlış kıstasları olarak tanımlanabilir (Aydın, 2012). Etik, insan davranışlarının belli süzgeçlerden geçirilerek ve bir anlamda herkes tarafından kabul edilebilecek ölçütleri ortaya koyarak kurumların ve kişilerin eylemlerine mantıklı bir yön vermeye çalışır. Ayrıca insanların kendi eylemlerini, insanların diğer insanlarla arasındaki bireysel ve kurumsal ilişkilerini, davranışların kaynağını oluşturan kuralları ve standartları felsefi yönden irdeleme ve inceleme görevini etik kavramı üstlenmiştir de denilebilir (İnal, 1996).

Etik, eğitim çevreleri açısından ayrıca önem arz etmektedir. Çünkü okullar, kendileri için belirlenen özel hedeflerine ulaşmanın dışında öğretmenlerine, öğrencilerine ve çalışanlarına etik değerleri benimsetmek ve olumlu bir etik iklim oluşturmakla görevlidirler. Hem bir örgüt hem eğitim yuvası olarak kabul edilen okullarda öğrencilerin ruhen, fiziken, ahlaken ve akademik olarak gelişmeleri sağlanırken, okullarda çalışan eğitimcilerin etik davranış ilkelerini benimsemeleri ve bu ilkeleri yaşatarak örnek olmaları önemli görülmektedir. Oysaki etik ilke ve davranışlarından mahrum bir okul ikliminde bu hedeflere ulaşılması

mümkün görünmemekle birlikte etik dışı davranışların yaygınlaşmasına ve etik kirlenmeye olanak ve imkân sağlanmış olmaktadır. Kaos ve karmaşanın yaşandığı eğitim ortamlarında motivasyon ve verimliliğin düşeceği, ortaya çıkan etik kirlenmenin maliyetinin hem maddi hem de manevi anlamda oldukça büyük olacağı yadsınamaz bir gerçektir (Çelik, 2005).

Yapılan çeşitli araştırmalar eğitim sisteminin önceden belirlenmiş hedef ve amaçlarına ulaşmasında öğretmenin çok önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. Sistemin bu kazanımları öğrencilere en doğru ve verimli bir şekilde ulaştırması; öğretmenlerin özellikleri, öğrenciyle olan iletişimleri, olaylara ve öğrencilere yaklaşımları ve davranışlarıyla yakından ilgilidir. Öğretmenlik mesleği hemen her toplumda özel bir pozisyona sahip, üstün bir meslek olarak kabul görmekle birlikte bu durumun öğretmenlere yüklediği sorumlulukların başında mesleki etik ilkelere uymaları ve bu ilkeleri içselleştirerek, örnek rol-model insan olmaları gelmektedir (Verhoeven, Aelterman, Rots, Buvens, 2006).

Meslek etiği, özellikle insanla ilgili mesleklerde mesleğin niteliğine ve çalışma şartlarına göre o mesleği icra eden meslek mensuplarının uymaları gereken davranış kurallarıdır (Kuçuradi, 1988). Günümüzde örgütler meslek etiğine önem vererek, çalışanlarının mesleki etik ilkelere uymalarını ve bu ilkeleri ihlal etmemelerini beklemektedirler (Yılmaz ve Altınkurt, 2009). Geçmişe nazaran günümüzde meslek etiğinin bu kadar ön plana çıkması bazı mesleklerde yaşanan etik sorunların çoğalmasından veya teknolojinin gelişmesiyle birlikte etik sorunların fazlaca sezilmesinden kaynaklanmaktadır. (Tepe 2009). Etik sorunların hemen her yerde kendini hissettirmesinden dolayı son yıllarda hemen her mesleğe ait mesleki etik ilkeler ve kodlar oluşturulmuştur. Çünkü mesleki etik ilkeler bir anlamda o mesleği icra edenlere yol gösterici bir rehber görevini yerine getirmektedir. Öğretmenlerin de mesleklerini icra ederken uymaları gereken birtakım kurallar ve davranışlar bulunmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı 2015 yılında "Kamu Görevlileri İçin Uluslararası Davranış Kuralları ve Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmeliği" esas alarak "Eğitimciler İçin Mesleki Etik İlkeler" başlıklı bir genelge yayınlamıştır (<http://personel.meb.gov.tr/>). Bu genelgede eğitimcilerin öğrencileriyle ilişkilerinde sevgi ve saygı çerçevesinde davranma, iyi örnek olma, anlayışlı ve hoşgörülü olma, adil ve eşit davranma, öğrencinin gelişimini gözetme, öğrenciye ait bilgileri saklama, menfi psikolojik durumları yansıtmama, kötü muameleden kaçınma ilkelerine yer verilmiştir. Eğitim mesleğine ilişkin olarak ise mesleki yeterlilik sağlama, sağlıklı ve güvenli eğitim ortamı sağlama, mesai ve ders saatlerine uyma, hediye almama, kişisel menfaat sağlamama, özel ders vermeme, bağış ve yardım talebinde bulunmama gibi ilkelere yer verilmiştir. Ayrıca meslektaşları arasında ayrımcılık yapmama, meslektaşlarıyla iş birliği yapma, sarsıcı ve ön yargılı yaklaşımlarda bulunmama, velilerle iyi iletişim kurma ve onları yönlendirme, veliler arasında ayrımcılık yapmama, okul yönetimiyle iş birliği yapma gibi etik ilkelerden de bahsedilmiştir. Her ne kadar 6 temel başlık ve 15 madde de eğitim öğretim hizmeti verenler için etik ilkeler açıklansa da eğitimcilerin öğretmenlik mesleğinin ruhuna ve özüne aykırı olan bütün davranışlardan kaçınması gerekmektedir. Bu davranışlar, yasaların, düzenlemelerin ve örgüt normlarının göz ardı edilmesiyle ortaya çıkan, genel olarak toplum tarafından benimsenmeyen, itici bulunan, dışlanan, başkalarına hem maddi hem de manevi olarak çeşitli yönlerden zarar veren etik olmayan davranışlardır (Brass, Butterfield ve Skaggs, 1998).

Öğretmenlerin mesleki etik olmayan davranışlarıyla ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Örneğin Gözütök (1999)'a göre etik olmayan davranışlardan genellikle gözlenenler; kendisini sadece dersten sorumlu tutma, öğrencinin göreceği yerde sigara içme, öğrenciye baskıcı davranma, öğretime ilişkin sorunları başkalarına yıkmama, meslektaşlarıyla ilgili dedikodu yapma, kahvehaneye gitme, işinde özensiz olma, öğrencisine özel ders vermedir. Nadiren gözlenenler ise; okula içkili gelme, öğrencisiyle cinsel yakınlık kurmadır.

Yılmaz ve Altınkurt (2009)'un yaptığı çalışmada öğretmen adaylarına göre, öğretmenlerin yüksek düzeyde yaptığı etik dışı davranışların sırasıyla; başarı düzeyi düşük öğrencilerle yeterince ilgilenmemek, sınıf içi kuralları kendi başına belirlemek, alanıyla ilgili yayınları takip etmemek, öğrencileri değerlendirirken nesnel (objektif) davranmamak, öğrenciyi sınıf içinde aşağılamak, haksızlığa uğratan öğrencilerin haklarını korumak için çabalamamak, sınav sonuçlarını zamanında açıklamamak, hatalarını kabul etmemek, derslere yeterince hazırlıklı girmemek, derse geç girerek ya da erken ayrılarak eğitim sürecini kesintiye uğratmaktır. En az yaptıkları etik dışı davranışın ise öğrencilere dini konularda baskı yapmak olduğunu belirtmiştir.

Pelit ve Güçer (2006) öğretmenlerin meslektaşlarıyla ilişkilerinde; kendi yaptığı hatayı meslektaşlarına yüklemeye çalışmayı, herhangi bir meslektaşı hakkında sınıfta olumsuz açıklamalarda bulunmayı, meslektaşlarıyla ilgili gizli bilgi-belgeleri yasal veya mesleki amaçlarla gerekli olmadığı halde açıklamayı, meslektaşlarıyla ilişkilerinde ideolojik-partizan vb. gibi nedenlerle araya mesafe koymaya çalışmayı, meslektaşlarının mesleki kararlarını etkilemek için zorlayıcı araçlar kullanmayı, meslektaşlarıyla ilişkilerinde cinsiyet ayrımı gözetmeyi, meslektaşlarına karşı konuşmalarında devamlı suretle üstünlük sağlamaya

çalışmayı, herhangi bir meslektaş hakkında başka bir meslektaşına olumsuz yargı ve açıklamalarda bulunmayı, meslektaşının başarısını kendine mal etmeyi, okul yönetimine meslektaş hakkında devamlı olarak olumsuz görüşlerde bulunmayı kısmen veya tamamen etik dışı buldukları sonucuna ulaşımlardır. Ayrıca öğretmenleri etik dışı davranışa itebilecek faktörlerden; üstlerin etik dışı davranışa karşı kayıtsız tutumu, maddi gereksinimlerin karşılanamaması, iş ile ilgili faaliyetlerdeki gereksinimlerin karşılanamaması (çalışma ortamı, fiziki olanaklar vb.), yasal düzenlemelerin eksikliği, etik dışı davranışlar sergileyen meslektaşların fazla yaptırım görmemesi, meslektaşların iş etiğine aykırı davranış göstermeleri, eğitim sistemine ilişkin en üst düzeyde (MEB) yapılan düzenlemelerin etik konularını fazla kapsamaması (dikkate almaması), öğretmenin içinde yaşadığı toplumun etik yapısının giderek bozulması, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında meslek etiği ile ilgili yeteri derecede eğitimin verilmemesi maddelerini çalışmaya katılan öğretmen adaylarının %50' den fazlası, öğretmenlerin etik dışı davranışlar göstermesinde etkili veya çok etkili bulduklarını belirtmişlerdir.

Etik olmayan davranışların giderek arttığı günümüzde, zaman zaman ulusal basına yansıyan haberlerde etik dışı davranışlar gösteren öğretmenlere rastlanmaktadır (www.milliyet.com.tr). Çetin ve Demirkasımoğlu (2015) üç gazeteyi 5 yıllık yayın süresince (Ocak 2008-Şubat 2013) incelediklerinde, okul yöneticisi ve öğretmenlere ilişkin 329 gazete haberinin 216'sının öğretmen (%66) ve 113'ünün (%34) okul yöneticilerine ait haberler olduğu; öğretmenlere ilişkin haberlerin 31'i (%10) etik davranışları, 185'i (%56) ise etik dışı davranışları ile ilgili olduğu sonucuna ulaşımlardır. Öğretmenlerin basına yansıyan davranışlarının çoğunluğunun etik dışı davranışlar olmasının, toplumda öğretmenlik mesleği ile ilgili olumsuz algılara sebep olması muhtemeldir.

Eğitim örgütlerinde etik dışı davranışlarla ilgili çalışmalara bakıldığında genelde eğitim yöneticilerinin etik dışı davranışlarının incelendiği, öğretmenlerin etik dışı davranışlarıyla ilgili çalışmalarda ise aday öğretmenlerin ve öğrencilerin bakış açılarına göre incelendiği söylenebilir. Bu çalışma ise diğerlerinden farklı olarak okul yöneticilerin bakış açılarına göre, öğretmenlerin etik dışı davranışlarını inceleme konusu yapmıştır.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı öğretmenlerin etik olmayan davranışlarının okul iklimine etkisini belirlemek, etik dışı davranışların olumsuz sonuçlarını ortaya koymak ve muhtemel çözüm yollarını belirlemektir. Belirlenen bu amaca ulaşmak için çalışma sürecinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- ✓ Okul yöneticileri etik kavramını nasıl tanımlamaktadırlar?
- ✓ Okul yöneticilerine göre öğretmenlerin etik olmayan davranışları nelerdir?
- ✓ Okul yöneticilerinin bakış açısına göre öğretmenlerin etik olmayan davranışlarının okul iklimine etkileri nelerdir?
- ✓ Öğretmenleri etik dışı davranış göstermeye iten sebepler nelerdir?
- ✓ Okullarda etik dışı öğretmen davranışlarını engelleyebilmek için neler yapılabilir?

2. YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar çalışmalarını yaparken nicel veya nitel yöntemi kullanabileceği gibi her ikisini birden de kullanabilirler. Her iki yöntem arasında bazı benzerlikler olsa da doğaları gereği aralarında farklılıklar da vardır (Kuzu, 2013). Nicel araştırmadan farklı olarak nitel araştırma; problemin merkezinde yer alan olay ve olguların doğup geliştiği şekilde, kendi ortamından ayrılmadan incelenmesini gerektiren bir sürecin takip edildiği, verilerin elde edilmesi için görüşme tekniği, gözlem tekniği gibi tekniklerin sıkça kullanıldığı bir araştırma yöntemidir. (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Dolayısıyla, nitel araştırmaların tercih edilmesi, araştırma yapılacak kişilerin öznel yaşantılarına bağlı olarak ortaya çıkan anlamların belirli bir düzen içinde incelenebilmesidir (Ekiz, 2003). Creswell'e (2015) göre Nitel araştırmalar olay, olgu veya bir durumu betimleyerek, insanların inançlarını ve eylemlerini yorumlayarak derinlemesine bilgi sağlamaktadır.

2.1. Araştırma Deseni

Nitel araştırmalarda çeşitli desenler kullanılmakla birlikte bu araştırmada olgubilim deseni kullanılmıştır. Çünkü olgubilim deseni hakkında detaylı bilgi elde edilmeyen fakat farkına varılan konular üzerine odaklanmaktadır. Tamamıyla yabancı olunmayan fakat her yönüyle bilinmeyen olgular üzerinde yapılacak araştırmalarda olgubilim deseninden yararlanılması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Olgubilim

deseni betimlemeden ibaret değildir, araştırmacının tecrübelerine yönelik görüşlerini yansıttığı yorumsal bir süreci de içine almaktadır (Creswell, 2015).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın Çalışma grubunu Niğde ilinde görev yapan okul yöneticileri oluşturmaktadır. Verilerin zengin olması kastıyla maksimum çeşitlilik örnekleme tekniğinden yararlanılarak çalışma grubu oluşturulmuştur.

Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklem oluşturmada amaç, çalışmanın sonunda bir genellemeye ulaşmak değil, aksine çeşitlilik gösteren durumlar içinde olguların paylaşılan ve ortak yönlerini aramak, problemin farklı boyutlarını bu çeşitliliğe göre açığa çıkarmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu tekniğin yararları arasında örneklemedeki farklı durumların kendine has taraflarını detaylı biçimde betimlemesi, çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak yönlerin, motiflerin ve değerlerin açığa vurulmasıdır (Platton, 2002). Dolayısıyla bu çalışma ilkököl, ortaokul ve lisede görev yapan ve farklı alanlarda çalışan kişilerle gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Katılımcılar	Mezun Olunan Program	Cinsiyet	Okul	Yaş	Mesleki Deneyim
Y1	Bilgisayar Öğretmenliği	E	Ortaokul	35	10 yıl ve Üzeri
Y2	Teknoloji ve Tasarım Öğretmenliği	E	Ortaokul	30	5 yıl ve Üzeri
Y3	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	E	Lise	35	10 yıl ve Üzeri
Y4	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	E	Lise	36	10 yıl ve Üzeri
Y5	Tarih Öğretmenliği	E	Ortaokul	50	20 yıl ve Üzeri
Y6	Sınıf Öğretmenliği	E	İlkokul	37	15 yıl ve Üzeri
Y7	Bilgisayar Öğretmenliği	E	Lise	39	15 yıl ve Üzeri
Y8	Sınıf Öğretmenliği	K	İlkokul	34	10 yıl ve Üzeri
Y9	Sınıf Öğretmenliği	E	İlkokul	30	5 yıl ve Üzeri
Y10	Sınıf Öğretmenliği	E	Ortaokul	45	20 yıl ve Üzeri
Y11	Beden Eğitimi Öğretmenliği	E	Lise	41	15 yıl ve Üzeri
Y12	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	E	Ortaokul	33	10 yıl ve üzeri
Y13	Türkçe Öğretmenliği	E	Ortaokul	35	10 yıl ve üzeri

Tablo 1' de görüldüğü gibi araştırmanın çalışma grubu 2020 yılı itibarıyla görevine devam eden 13 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Çalışmaya katılanların 12'si erkek 1'i ise kadındır. Katılımcıların kimliklerini ortaya koyacak herhangi bir bilgiye çalışma içerisinde yer verilmemiş olup katılımcılar Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13 şeklinde kodlanarak görüşmedeki söylemlerinden bir kısmı bulguları destekleyici ve kanıt olarak, alıntılar şeklinde bulgular kısmında yer almıştır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmacılar verileri toplamak amacıyla, araştırmanın alt problemlerinin çözümlenmesini sağlayacak sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanmışlardır. Nitel araştırmalarda yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanılmasının sebebi görüşme sorularının görüşmeden önce hazırlanması, görüşme esnasında katılımcıların vermiş oldukları cevaplara göre ek sorular sorulabilmesi, sorularda ve soruların sıralanmasında değişiklik yapılabilmesinden kaynaklanmaktadır (Çepni, 2007).

Araştırma problemini açıklığa kavuşturmayı hedefleyen 5 soru belirlenmiştir. Belirlenen soruların araştırmanın amacına uygunluğunu tespit etmek ve eksik yönlerini tamamlamak amacıyla uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü alındıktan sonra gerekli düzenlemeler yapıp form uygulama aşamasına hazır hale getirilmiştir.

Görüşmeler katılımcıların da istekleri göz önünde bulundurularak, genelde, görev yaptıkları iş yerlerinde gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme ortalama 20 dakika sürmüş olup katılımcılardan izin alınarak ses kaydı yapılmıştır. Yapılan kayıtlar birebir word dosyasında yazılıp betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmacılar, katılımcıların etik kavramını nasıl tanımladığını tespit etmek ve etik kavramına ilişkin algılarını belirlemek üzere "Sizce etik nedir, etik kavramını nasıl tanımlarsınız?" sorusunu yönlendirmişlerdir. Katılımcıların verdiği yanıtlar tablo 2 de gösterilmiştir. Buna göre çalışmaya katılan okul yöneticilerinin etik kavramını; ahlak, saygı, doğru ve örnek davranış, ilke, ölçüt ve standart temalarıyla açıkladığı görülmektedir.

Tablo 2. Etik Kavramına İlişkin Algılar

No	Tema	f	%	Örnek Cümle
1	Ahlak	6	30	“Etik deyince benim aklıma ahlak geliyor” (Y4).
2	Saygı	2	10	“Etik ilk önce insanın kendi kişiliğine saygı duyması, daha sonra başkalarına saygı duymasıyla oluşabilecek bir kavramdır” (Y2).
3	Doğru ve Örnek Davranış	5	25	“Etik toplum tarafından kabul gören doğru ve örnek davranışlar sergilenmesi yahut davranışların doğru ve örnek olmaya uygunluğudur” (Y10).
4	Ölçüt ve Standart	4	20	“Etik için, insanların çalıştığı kurumlarda -okul olabilir, başka bir kurum olabilir- iyi bir davranışın nasıl sergileneceğini gösteren belli bir standart ve ölçütü olan davranışlar diyebiliriz” (Y13).
5	İlke	3	15	“Bana göre etik ilkeli davranmak, söz ve hareketlerimizde belli ilkeleri gözetmek demektir. Sözelimi gelişigüzel hareketler, davranışın etik olma ihtimali de zayıflıyor” (Y7).
Toplam		20	100	

Çalışmaya katılan okul yöneticilerinden birisi etik kavramına ilişkin şu açıklamalarda bulunmuştur: “*Etik, felsefi bir kavramdır. Aslında Yunancadan geliyor kökü diye zamanında öğretmişlerdi bize. Bu kavrama Türk- İslam geleneği çerçevesinde bakarsak insanın önce hoşgörülü olması, başka insanlara saygı duyması, empati kurması, öğrencilerinin ve arkadaşlarının hakkına hukukuna saygı göstermesi, onlara ahlaki bir çerçeve içinde davranması kısacası insana yakışan davranışları esas almasıdır*” (Y6, Aralık 2020).

Diğer bir okul yöneticisi ise “*Etik, her koşulda ve her konuda ahlaki ilkelere uygun olarak insanlara eşit ve adil davranmaktır. Uyulması gereken kuralları, yapılması gereken görevleri göz ardı etmemektir. Atalarımız ifrat ve tefritten uzak olmak derlerdi. Yani aşırılıktan uzak olmak orta yolu bulmak, her zaman doğru davranışı aramaktır*” (Y11, Aralık 2020).

Araştırmacılar ikinci olarak katılımcılara “*Sizce okulun iklimini olumsuz etkileyen, öğretmenlerin mesleki etik dışı davranışları neler olabilir?*” sorusunu yöneltmişler, verilen cevapları Tablo 3’te belli temalara göre sıralamışlardır. Bu sıralamaya göre okul iklimini olumsuz etkileyen öğretmenlerin başlıca etik dışı davranışlarının dedikodu, derste telefonla vakit geçirme, ideolojik görüşünü yansıtmaya, derse zamanında girmek ve derse hazırlıksız girmek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Öğretmenlerin Okul İklimini Olumsuz Etkileyen Etik Dışı Davranışları

No	Tema	f	%
1	Dedikodu	5	8
2	Derste telefonla vakit geçirme	5	8
3	İdeolojik görüşünü orantısız yansıtmaya	5	8
4	Derse zamanında girmek	5	8
5	Öğrenciye karşı adil davranmamak	5	8
6	Derse hazırlıksız girmek	4	6
7	Öğrenciyi azarlamak ve argo konuşmak	4	6
8	Kendisini sadece dersten sorumlu tutmak	4	6
9	Sürekli eleştiride bulunmak	3	5
10	Öğretmenler arasında çekişme	3	5
11	Kişisel problemlerini okula yansıtmaya	3	5
12	Öğrencisiyle yeterince ilgilenmemek, yetersiz sevgi ve şefkat göstermek	2	3
13	Öğretmenlik mesleği dışında farklı bir işle ilgilenmek ve o işe öncelik vermek	2	3
14	Kendi öğrencisine özel ders vermek	2	3
15	Mesleğini sürekli maddiyatla kıyaslamak	2	3
16	Okul kültürü oluşturma yönündeki girişimlere katılmamak	2	3
17	Önyargılı davranışlarda bulunmak	2	3
18	Okul içi etkinliklerde sürekli kaytarmaya çalışmak, sorumluluktan kaçınmak	2	3
19	Öğrencileriyle ilişkilerinde ölçülü olamama ve laubali ilişkiler geliştirme	1	2
20	Kılık kıyafetine özen göstermeme	1	2
Toplam		62	100

Çalışmaya katılan okul yöneticilerinden birisi görüşünü söyle ifade etmiştir “*Okul ortamında maalesef karşılaştığımız bu durum dedikodudur. Öğretmenlerin yaşadığını düşündüğü veya gerçekten yaşadığı varsa bir haksızlık, uygunsuz bir davranış, uygunsuz bir ithamdan dolayı doğrudan ilgili kişiyle konuşmak yerine sorunlarını dedikodu yoluyla çözmeye çalışmasıyla karşılaşılıyor. Oysa problemler hiçbir zaman bu yolla halledilemiyor hatta gittikçe büyüyen bir dedikodu yumağına dönüşüyor*” (Y1, Aralık 2020).

Diğer bir okul yöneticisi ise şunları söylemiştir “*Öğretmenler arasında bir çekişme varsa çok etkiliyor. Daha önce yaşadık biz bunu ve gruplaşmayla sonuçlandı. Bazen de iki öğretmen arasında gönül ilişkisi oluyor normal olarak. Ancak bu durum öğrencilerin dilinde çok dolanabiliyor ve okul iklimini etkiliyor. Bir de bazı öğretmenler işinde çok disiplinli oluyor öğrenciyi zorluyor bazıları da öğrenciye şirin görünme peşinde oluyor. O zaman bazıları babacan öğretmen oluyor işini yapan sevimsiz öğretmen oluyor bunlar da olumsuz etkiliyor okul iklimini*” (Y4, Aralık 2020).

Diğer bir okul yöneticisi ise öğretmenlerin derste telefonla vakit geçirme davranışı son zamanlarda daha sık yaptığını belirterek şu ifadeleri kullanmıştır: “*Son yıllarda telefonların özelliklerinin çok gelişmesiyle insanlar akıllı telefonlarıyla daha fazla vakit geçirmeye başladılar. Ancak bunun okul ortamına da yansıdığı bir gerçektir. Bazen bir duyuru yapmak için sınıfa girdiğimde öğretmeni sınıfta telefonuyla meşgul olarak buluyorum. Bazı öğretmenleri ders saatinde telefonla konuşurken görüyorum. Bence bu çok önemli bir sorun. O yüzden bu konuda sık sık uyarılarda bulunmak durumunda kalıyoruz*” (Y3, Aralık 2020).

Araştırmacılar 3. olarak katılımcı okul yöneticilerine “*Sizce öğretmenlerin etik dışı davranışları okul iklimini nasıl etkilemektedir?*” sorusunu yöneltmişlerdir. Bu soruya verilen cevaplar öğrencilere yönelik etkiler, meslektaşlara yönelik etkiler, okul çevre ilişkilerine yönelik etkiler olmak üzere 3 ana kategoriye ayrılmış ve bu kategoriler temalarıyla birlikte tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Etik Dışı Davranışlarının Okul İklimine Yönelik Etkileri

	Tema	f	%	Örnek Cümle
Öğrencilere Yönelik Etkiler	Çatışma	4	19	“Öğretmenin bazı etik dışı davranışları öğrenciyle çatışmasına neden olur” (Y3).
	Güvensizlik	4	19	“Öğrenciler öğretmenlerinde gördüğü davranıştan dolayı öğretmenine güvenini yitirir...” (Y5).
	Kötü Rol-Model Olma	4	19	“Öğrenciler temel eğitim dediğimiz 14 yaşına kadarki süreçte ailesinden çok öğretmenini örnek alır. Öğretmenlerin etik olmayan davranışlarının yansması onlarda da görünür” (Y13).
	Disiplin Sorunları	3	14	“Bunun okul ortamına geri dönüşü disiplin sorunlarının artmasıyla baş göstermesidir” (Y4).
	Veriminin Azalması	3	14	“Zamanla alışkanlık haline gelen etik dışı davranışlar öğrencilerin verimlerinde ciddi kayıplara sebebiyet verebilir” (Y7).
	Derse Aidiyetin Azalması	3	14	“Etik dışı davranışların sonuçlarından belki de en önemlisi öğrenci derse aidiyet duygusunu yitirir. Çünkü öğrenci eğitimle bu davranışları hep kıyaslar” (Y8).
	Toplam	21	100	
		Tema	f	%
Meslektaşlara Yönelik Etkiler	Gruplaşma	6	24	“Bazen bu durum daha da ileri giderek gruplaşmayla sonuçlanır. Örneğin biz bu durumu 4-5 sene evvel yaşadık” (Y2).
	Çatışma	5	20	“Meslektaşlar açısından etik olmayan davranışlar sergileyen öğretmen meslektaşlarıyla sürekli çatışma yaşar, bu durum okul ortamının bozulmasına sebep olur” (Y12).
	Dayanışmanın azalması	4	16	“Okul iklimimde samimiyetsiz, hoşgörüsüz bir ortam olacağından dayanışma da azalır” (Y5).
	Güvensizlik	5	20	“Okul içinde öğretmenler arasında yardımlaşma ve iletişim azalır, güvensizlik hâkim olmaya başlar” (Y11).
	İşe Yabancılaşma	1	4	“Etik dışı davranışlar öğretmene mesleğinin amacını unutturur, okula ve işe gittikçe yabancılaştırır” (Y3).
	Kuralcı Ortam	2	8	“Böyle durumların artması idare tarafından birtakım sert tedbirlerin alınmasına ve okulda kuralcı bir ortamın oluşmasına sebep olur” (Y8).
	Dedikoducu Ortam	2	8	“Dedikodu maalesef hiç istemediğimiz bir şey olsa da etik dışı davranışların doğal sonucu bu olmaktadır” (Y1).
	Toplam	25	100	
	Tema	f	%	Örnek Cümle
Okul-Çevre İlişkisine	İtibarsızlaşma-Saygınlığını Yitirme	7	35	“Okul-Çevre açısından çevrenin okula bakış açısını olumsuz etkilemekte, kurumun saygınlığını zedelemektedir” (Y10).
	Güvensizlik	13	65	“Velilerde bu okulda zaten ders işlenmez, bu okulun öğretmenleri zaten böyledir, buradan iyi öğrenci çıkmaz gibi düşüncelere sebep olarak okula karşı son derece bir güvensizlik algısı hâkim olur” (Y11).
	Toplam	20	100	

Çalışmaya katılan okul yöneticilerinden bir tanesi görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “*Öğrenciler açısından öğrencinin öğretmenine duyduğu güven azalır, her öğrenci kendisine öğretmenini model alır. Öğretmenin etik olmayan davranışlarını örnek aldığı anda tehlike oluşturur. Örneğin derse geç kalan öğretmenin öğrencisinde de aynı durum yaşanır. Zamanla alışkanlık haline gelen ve gün geçtikçe artan etik dışı davranışlar öğrenciler arasında çatışmaya neden olur. Okulun eğitim seviyesi düşer, disiplin sorunları artar. Ders içerisinde sürekli eleştiri yapan bir öğretmenin öğrencilerinin yeterlilikleri düşer ve onların pes etmesine sebep olur. Bu tarz bir öğretmen meslektaşlarıyla da çatışma yaşar. Örneğin ideolojik görüşünü*”

ayrımcı olarak okula yansıtıyorsa okul ortamı sağlıklı olamaz. Etik dışı davranışların çok olduğu bir ortamda öğretmenler de zamanla işe yabancılaşırlar. Okul çevre açısından etik olmayan davranışlar çevrenin okula bakış açısını değiştirir, okula olan güven azalır, insanlar bu okula çocuklarını göndermek istemezler” (Y8, Aralık 2020).

Araştırmacılar 4. olarak etik dışı davranışların sebeplerini öğrenmek için katılımcı okul yöneticilerine "Sizce öğretmenleri etik dışı davranış göstermeye iten sebepler nelerdir?" sorusunu yöneltmişlerdir. Katılımcıların verdikleri cevaplar tabloya dönüştürülerek tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenleri Etik Dışı Davranış Göstermeye İten Sebepler

No	Tema	f	%	Örnek Cümle
1	Çevre ve Ortam	6	17	"İçinde bulunduğu ortam ve çevrenin etkisi olabilir. Çünkü insan içinde bulunduğu ortamın şeklini çabuk alır" (Y9).
2	Maddi Sıkıntılar	5	14	"Maddi sıkıntı yaşayan birisi ister istemez bazı şeylerden kısacaktır. Akli maddi işlerle meşgul olacağından ister istemez konsantre olamayacaktır" (Y4).
3	Mesleki Yorgunluk	4	11	"Çoğu etik dışı mesleki davranış günün sonundaki yorgunluktan kaynaklanmaktadır" (Y3).
4	İdeolojik Düşünceler	3	8	"Aşırı siyasi ve ideolojik bir ortamdan yetişme bu düşüncelerin okul iklimine ayrımcı bir şekilde yansımaya sebep oluyor" (Y11).
5	Mesleğini Sevmeme	3	8	"Bazı öğretmenler gerek sözleriyle gerek tavırlarıyla mesleğini sevmeyi göstermektedir. Bence etik dışı davranışa iten sebeplerin başında bu geliyor"
6	Ailevi Sıkıntılar	3	8	"Ailevi problemleri olan öğretmenlerde de benzer sıkıntılarla karşılaşılıyor" (Y13).
7	Ahlaki Değerlerden Yoksunluk	3	8	"Bence en önemli sorun kişinin kendisine temel ahlaki değerleri yerleştirememiş olmasından kaynaklanıyor" (Y2).
8	Alanında Yetersiz Olma	3	8	"Öğretmenin kendini alanında geliştirmemesi alanında uzman olmasından kaynaklanır. Öğretmen etik dışı bir davranış gösteriyorsa bilin ki yapması gereken işi doğru yapmadığı içindir" (Y1).
9	Mevcut Okul İklimi	2	6	"Oluşan okul ikliminde bu davranışlar sıradanlaşmışsa yeni gelen kişilerde eskilere hemen uyuyorlar" (Y10).
10	Kişisel Çıkar	2	6	"Kişisel çıkarlarını önceleyen öğretmenlerde etik dışı davranışlar daha çok görülür. Çünkü öncelikle şey mesleğiniz olmayınca her şey ikinci planda kalır" (Y8).
11	Öğretmenin Sevgisiz Kalması	2	6	"Öğretmenin kendisi ne kadar sevgi görüyorsa kendisi de o kadar sevgi gösterebiliyor, öğrenciye karşı şefkatli olabiliyor. Hayatında sevgiyi çok az hissetmesi öğretmenin etik dışı olarak öfkeli ve sabırsız olmasına yol açabiliyor" (Y7).
Toplam		36	100	

Çalışmaya katılan Okul yöneticilerinden bir tanesi etik dışı davranışa iten sebeplerle ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir: "Bence en önemli sorun kişinin kendisinde temel ahlaki değerlerin bulunmuyor olmasıdır. Temel ahlaki değerleri önemsemeyen birisinden etik davranışlar beklemek çok zordur. Daha sonra mesleğini sevmeme, mesleki tükenmişlik, aşırı siyasi ve politik bir ortamda bulunma veya bu ortamlardan yetişme, maddi durumun elverişsiz olması da bazı etik dışı yaklaşımlara yol açacaktır" (Y7, Aralık 2020).

Benzer olarak diğer bir okul yöneticisi ise şöyle söylemiştir: "Yeni nesil bu son kuşakta örf adet tanımayan, ahlaki değerleri hafife alan bir durum var. Bu nesilden çıkan öğretmenlerde de açıkçası bu konularda bir eksiklik görüyorum. Biraz da bencil bir nesil yetişiyor. Kendini merkeze alan ve başkasını düşünmeyen bir nesil. Bunun dışında kişinin yetiştiği çevre ve aile yapısı, ekonomik durumu, mevcut okul kültürü, siyasal sitem de etik dışı davranışlara yol açıyor" (Y5, Aralık 2020).

Araştırmacılar 5. Olarak öğretmenlerin etik dışı davranışlarının önlenmesine yönelik tedbirleri belirlemek üzere katılımcılara "etik dışı davranışları engellemek için neler yapılabilir?" sorusunu yönlendirmişlerdir. Bu soruya verilen cevaplar tablo 6'da gösterilerek sıralanmıştır.

Tablo 6. Öğretmenlerin Etik Dışı Davranışlarının Önlenmesine Yönelik Öneriler

No	Tema	f	%	Örnek Cümle
1	Yönetimde Demokratik ve Şeffaf Olma	5	13	"Eğer bu davranışların ortaya çıkmaması yönünde idareciler olarak bir payımız olacaksa hümanist bir yaklaşım, gayet demokratik ve şeffaf bir yönetimi esas tutmalıyız" (Y1).
2	Yönetimde Eşit ve Adil Olma	5	13	"Öncelikle öğretmenlere eşit ve adil davranmalıyız ki onlar da eşit ve adil davranınsın" (Y3).
3	Yönetimde Etik Liderlik	4	10	"Bizler en başta kendimiz etik davranmalı ve bu yönde liderlik etmeliyiz. Ben geç kaldığımda haber vermiyorsam hiç kimse vermez. Okul çalışanları benim geç kaldığımda haber verdiğimi bilecek ki onlarda haber versin" (Y11).

4	Bireysel Görüşme	4	10	“Özellikle bu davranışları gösterenlere kayıtsız kalınmamalı ve bu davranışların yanlışlığı üzerine birebir görüşülmelidir” (Y8).
5	Eğitim	4	10	“Adab-ı Muâşeret derdik eskiden biz. Bu etik davranışlar hakkında muhakkak bir eğitim verilmeli diye düşünüyorum” (Y10).
6	Öğretmenlere Değer Verme	3	8	“İdare olarak öğretmenlerimizin değerli olduğunu hissettirmemiz lazım. Onların da takdir edilme ihtiyaçları karşılanmalı” (Y6).
7	Öğretmenlik Meslek Kanunu	3	8	“Mutlaka öğretmenlik meslek kanunu çıkarılmalı ve etik davranışlara vurgu yapılmalıdır” (Y9).
8	Öğretmenlerin Maddi İmkanlarının Artırılması	3	8	“Öğretmen okula geldiği zaman para hesabı yapmamalı aklı başka yerde olmamalı. Bunun için öğretmenlerin maddi imkânlarının artırılması gerekmektedir” (Y4).
9	Yaptırım (Ceza)	3	8	“... bütün bunlar denendikten sonra, gelişmeleri takip ederek daha fazla okul iklimine zarar vermesin diye mevzuattaki ceza neyse uygulanması gerekir” (Y3).
10	Aitlik Hissi	2	5	“Öğretmenlerimize aitlik hissi kazandırılmalı, öğretmen okulunu benimsemeli kendisini onun bir parçası olarak görmeli çünkü aitlik hissi yüksek olan öğretmenlerimiz hem daha faydalı oluyor hem de etik dışı davranma alışkanlığı oluşmuyor” (Y9).
11	Okul İklimine Yönelik Faaliyetler	2	5	“Okul iklimine olumlu yönde katkı sağlayacak sosyal etkinlikler düzenlenmeli örneğin geziler olabilir, yemekler tertip edilebilir, yarışmalar düzenlenebilir” (Y12).
12	Mesleğe Seçimde Mesleki Niteliklere Uygunluk	2	5	“Bence her şeyden önce mesleğe seçilenlerin öğretmenlik mesleğinin niteliklerine uygunluğu ölçülmeli ve öyle işe başlatılmalıdır” (Y8).
	Toplam	40	100	

Katılımcı okul yöneticilerinden bir tanesi etik dışı davranışların önlenmesiyle ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “*Etik dışı davranışları engellemenin en önemli yollarından biri prensipli, adaletli, iletişimi kuvvetli, taviz vermeyen bir yönetim şeklidir. İletişimden kastım ilgili kişi ile özel olarak konuşarak çözmek makbuldür. Başta öncelikle okul idaresinin örnek olacak şekilde etik davranışları göstermesi gerekir. Balık baştan kokar misali sağlam bir temel üzerine oturmamış bir idari yönetimle ne yaparsanız yapın bu davranışları önlemeniz çok zordur. Nasıl öğretmenin öğrenciler karşısında örnek davranışlar sergilemesini bekliyorsak okul yönetiminin de öğretmenlere örnek olacak etik davranışları sergilemesi gerekir. Bunun dışında ödüllendirme, değer verme, görüş alma, güven verme, mutlu ortam sağlama da çok önemlidir*” (Y13, Aralık 2020).

Diğer bir okul yöneticisi verilen tüm çabalara rağmen etik dışı davranışın devam etmesi halinde cezanın da kullanılabileceğini şöyle ifade etmiştir “*Öncelikle demokratik bir anlayış, hümanist bir yaklaşım adaletli bir yönetim yaparak öğretmeni anlamaya çalışmalı, eğer bir sıkıntısı varsa çözmeye çalışmalı, neticesinde verilen tüm olanak ve imkanlara rağmen aynı davranışlar devam ediyorsa hukuki olarak yaptırımdan da kaçınılmamalıdır*” (Y1, Aralık 2020).

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma etikle ilgili diğer araştırmalardan farklı olarak okul yöneticilerinin bakış açılarına göre öğretmenlerin etik dışı davranışları ve bu davranışların okul iklimine etkilerini araştırma konusu yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre okul yöneticileri etik kavramını ahlak, saygı, doğru ve örnek davranış, ilke, ölçüt ve standart kelimelerini ön plana çıkararak açıklamaktadırlar. Literatür incelendiğinde bazı bilim insanlarının da etiği tanımlarken bu kelimeleri kullandıkları görülmektedir (Çalışlar, 1983; İnal, 1996).

Yapılan araştırmada okul yöneticileri, öğretmenlerin okul iklimini etkileyen etik dışı davranışlarını; dedikodu yapmak, derste telefonla vakit geçirmek, ideolojik görüşünü orantısız yansıtmak, derse zamanında girmemek, öğrenciye karşı adil davranmamak, derse hazırlıksız girmek, öğrenciyi azarlamak ve argo konuşmak, kendisini sadece dersten sorumlu tutmak, sürekli eleştiride bulunmak, öğretmenler arasında çekişmek, kişisel problemlerini okula yansıtmak, öğrencisiyle yeterince ilgilenmemek, yetersiz sevgi ve şefkat göstermek, öğretmenlik mesleği dışında farklı bir işle ilgilenmek ve o işe öncelik vermek, kendi öğrencisine özel ders vermek, mesleğini sürekli maddiyatla kıyaslamak, okul kültürü oluşturma yönündeki girişimlere katılmamak, önyargılı davranışlarda bulunmak, okul içi etkinliklerde sürekli kaytarmaya çalışmak, sorumluluktan kaçınmak, mesnetsiz rapor almak, öğrencileriyle ilişkilerinde ölçülü olamamak ve laubali ilişkiler geliştirmek, kılık kıyafetine özen göstermemek olarak belirtmişlerdir. Literatür incelendiğinde etik dışı öğretmen davranışları ile ilgili birçok araştırmaya rastlanmaktadır. Bunlardan, öğretmen adaylarının algılarına göre yapılan çalışmalarda kısmen benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu araştırmada okul yöneticilerinin okul iklimi olumsuz etkilediğini belirttikleri etik dışı davranışların birçoğu etik dışı davranış olarak nitelendirilmiştir. (Pelit ve Güçer 2006; Altınkurt Ve Yılmaz 2011). Gözütok’a (1999) göre öğrencisine özel ders verme davranışı çoğunlukla görülürken, aynı davranışın biraz

etik bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ise okul yöneticileri, öğretmenin öğrencisine özel ders verme davranışını okul iklimini olumsuz etkileyen etik dışı davranış olarak belirtmişlerdir. Ayrıca derste telefonla vakit geçirme davranışı etik ile ilgili diğer çalışmalarda yer almamasına rağmen bu çalışmada okul yöneticilerinin en sık belirttiği davranışlardan biri olmuştur.

Bu araştırmanın sonuçları öğretmenlerin etik dışı davranışlarının okul iklimini; öğrenciler, meslektaşlar ve okul çevre ilişkileri yönünden olumsuz etkilediğini göstermektedir. Öğrenciler açısından; çatışma oluşturmaları, güvensizlik meydana getirmesi, öğretmenin kötü rol-model olması, disiplin sorunlarının artması, verimin azalması, derse aidiyetin azalması yönünden olumsuz etkilemektedir. Meslektaşlar açısından; gruplaşma, çatışma, dayanışmanın azalması, güvensizlik ortaya çıkması, işe yabancılaşma, kuralcı ve dedikoducu ortam oluşması yönünden olumsuz etkilemektedir. Okul çevre ilişkisi açısından ise, itibarsızlaşma-saygınlığını yitirme ve güvensizlik oluşması yönünden olumsuz etkilemektedir. Güvensiz bir ortam oluşturmaları ve çatışmaya sebebiyet vermesi ise hem öğrenciler hem meslektaşlar hem de okul-çevre ilişkisini olumsuz yönde etkileyen ortak faktörlerdir.

Öğretmenleri etik dışı davranışa iten sebepler olarak; çevre ve ortam, maddi sıkıntılar, mesleki yorgunluk, ideolojik düşünceler, mesleki sevgisizlik, ailevi sıkıntılar, ahlaki değerlerden yoksunluk, alanında yetersiz olma, mevcut okul iklimi, kişisel çıkar, öğretmenin sevgisiz kalması gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Benzer bir çalışmada Pelit ve Güçer (2006) öğretmenleri etik dışı davranış göstermeye iten faktörleri belirlemişlerdir. Bu faktörlerden maddi gereksinimlerin karşılanamaması, meslektaşların iş etiğine aykırı davranış göstermeleri, öğretmenin içinde yaşadığı toplumun etik yapısının giderek bozulması gibi faktörleri katılımcıların en az %50 si, öğretmenlerin etik dışı davranış göstermesinde etkili veya çok etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Etik dışı davranışların önlenmesine yönelik görüşlerde ise yönetimde demokratik ve şeffaf olma, yönetimde eşit ve adil olma, yönetimde etik liderlik, bireysel görüşme ve eğitim temaları frekansı en yüksek görüşler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre birtakım önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler şöyle sıralanabilir:

- ✓ Öğretmenlerde görülen etik dışı davranışların okul iklimine etkisi konusunda öğrencilerin, diğer öğretmenlerin, velilerin bakış açılarına göre de araştırmalar yapılmalıdır.
- ✓ Öğretmenlere etik, etik dışı davranışlar, etik dışı davranışların okul iklimine zararları vb. konularda hizmet içi eğitim verilmelidir.
- ✓ Okul yöneticilerine okullarında gözlenen etik dışı davranışlarla başa çıkma ve daha olumlu bir okul iklimi oluşturma konusunda beceriler kazandırılmalıdır.
- ✓ Öğretmenleri etik dışı davranış göstermeye iten sebeplerden birisi olan maddi sıkıntılarının çözüm bulunmalıdır.
- ✓ Ülkemizin gündeminde olan Öğretmenlik Meslek Kanunu çıkartılmalı, öğretmenlik mesleğine ait etik kuralların çerçevesi daha net çizilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aydın, İ. (2012). *Eğitim ve Öğretimde Etik*. (3. Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Brass, D. J., Butterfield, K. D., & Skaggs, B. C. (1998). Relationships and unethical behavior: A social network perspective. *Academy of Management Review*, 23 (1), 14-31
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Upper Saddle Creek, NJ: Pearson Education
- Creswell, J.W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (4. baskı). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Çalışlar, A. (1983). *Ansiklopedik Kültür Sözlüğü*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Çelik, V. (2005). Liderlik. İçinde, Y. Özden (Ed.). *Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı* (ss.187-215). Ankara: Pegem Akademi.
- Çetin, S.K. VE Demirkasımoğlu, N. (2015) Öğretmen ve Yöneticilerin Etik ve Etik Dışı Davranışlarının Basına Yansımaları. *Sosyal ve Beşerî İlimler Araştırmaları Dergisi* (ss.101)
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Gözütok, F. D. (1999). "Öğretmenlerin etik davranışları". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 32 (1): 83-99
- İnal, Kemal. (1996). "Sosyalist Etik". *Gelecek*. 1-3, Kasım- Aralık
- Kuçuradi, I. (1988). *Etik*, Ankara: Meteksan Yayınları.
- Kuzu, A., (2013) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ed. Prof. Dr. Adile Aşkı KURT) Anadolu Üniversitesi. Eskişehir
- Özdevecioğlu, M. VE Aksoy, M. S. (2005). Organizasyonlarda sabotaj: Türleri, amaçları, hedefleri ve yönetimi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (1), 95-109.
- Pelit, E. Ve Güçer, E. (2006) Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ve öğretmenleri etik olmayan davranışa yönelten faktörlere ilişkin algılamaları. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 95-119
- Platton, M.Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd edition). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Rosenblatt, Z., & Peled, D. (2002). School ethical climate and parental involvement. *Journal of Educational Administration*, 40, 349-367.
- Tepe H. (2000). *Basın Etiği ya da Basının Etik Sorunları Üzerine*, Harun Tepe (ed.), Etik ve Meslek Etikleri, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara, 121-136.
- Verhoeven, J. C., Aelterman, A., Rots, I, Buvens, I. (2006) Public Perceptions Of Teachers Status In Flanders. *Teachers And Teaching: Theory And Practice*, 12 (4), 479-500, DOI: 10.1080/13450600600644350
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8.Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz Ve Altınkurt (2011) *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl 11, Sayı 22, Aralık 2011, 113- 128
- Yılmaz, K. VE Altınkurt, Y. (2009). Öğretmen adaylarının mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşleri. *İş Ahlakı Dergisi*, 2(2), 71-88.

İnternet Kaynakları

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/okulda-skandal-goruntu-o-ogretmen-aciga-alindi-6105337>

http://personel.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_06/02032141_mesleki_etik_ilkeler.pdf